

ročník 16
elul 5777
srpen – září 2017
www.maskil.cz

11 12

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Úvaha k Roš hašana	2
Anketa na aktuální téma	5
Židovská obec není golfový klub. Rozhovor s Johnathanem Wootliffem	12
Představuje se vám nová redakce	15
Jews News	20
Fotografie a mezuzy v Dobré Vodě	22
Minikurz hebrejštiny	24

■ Krátce

Pokání – tšuva je základní součástí přípravy k Roš hašana, svátku, kdy si připomínáme stvoření člověka majícího svobodnou vůli a odpovědnost za svět, který Hospodin stvořil pro něj. Naši učitelé říkali, že v den, kdy Hospodin stvořil člověka, což je 1. tišrej, jej bude také soudit za činy, kterých se dopustil v roce minulém. Tedy Roš hašana je i Dnem soudu – הדין יום.

rabín Daniel Mayer

Ve Velké Británii nebo jinde, ve více rozvinutých obcích, většinu komunity tvoří celé židovské rodiny. Tady je to aktivitou třeba jen jednoho člena rodiny, třeba maminky s dětmi nebo tatínka s dětmi. I tady ale můžeme vidět řešení. Měli bychom vítat i ty členy rodin, kteří nejsou Židé, a pak bychom mohli začlenit celé rodiny, takže z vyšších příspěvků by mělo prospěch více lidí. Židovská obec není golfový klub, kam dochází jen jeden z rodiny, do židovské komunity mohou, a měli by, chodit všichni. A nemusí přicházet pouze kvůli náboženským aktivitám, ale i sociálním, kulturním a dalším. Měli bychom dokázat, aby se všichni cítili komfortně a příjemně.

Johnathan Wootliff

Žiji několik let na severu Čech, kde se zpracovává sklo, proto jsem začala vytvářet formy pro mezuzy skleněné. A přirozeně následovaly pokusy i s dalšími materiály, například s umělým kamenem, což se nyní konečně povedlo. Teď se nejvíce věnuji mezuzám, ale vznikají i další předměty. Např. jady a chanukové svícny, jen zatím nejsou rozvedené v takové šíři jako mezuzy. Ale pracuji na nich a snad v budoucnu vzniknou i další židovské předměty.

Rebeka Kloudová

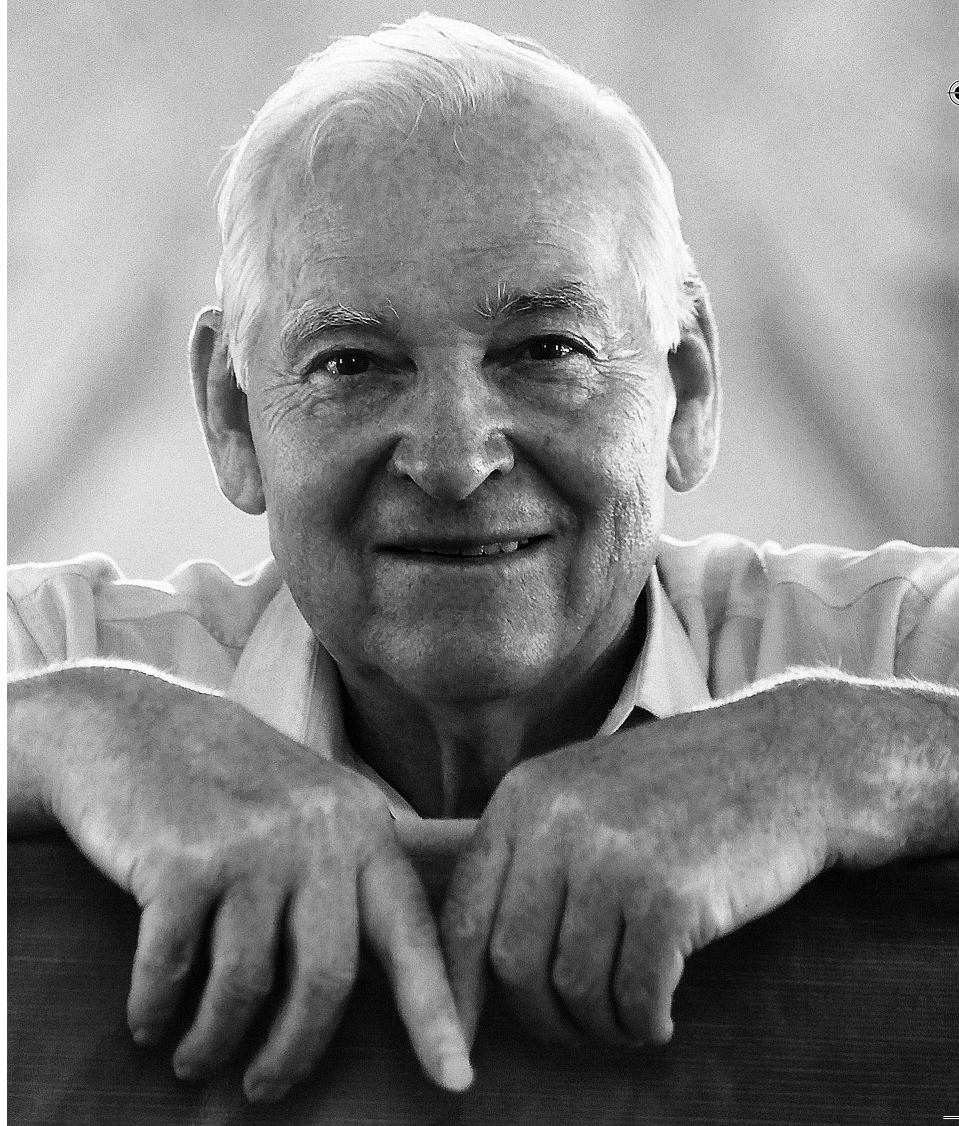
Foto: Bohuslav Eichler ►

Vladimír Poskočil

8. 8. 2017

תוצבה

vzpomínku čtete na straně 6

S tímto heslem jsem před léty vstupovala do projektu, který měl mít za výsledek získání alespoň minimálního množství konkrétních informací o činnosti a působení oddílů a skupin hlásících se k různým židovským sionistickým mládežnickým hnutím v období první Československé republiky. Šlo o ty, které ve svých stanovách zmiňovaly slovo „skauting“. A jak jsem časem pochopila, bylo to nejspíš také heslo, kterým se řídila sionistická mládež až do hořkého konce, ba dokonce i po něm.

O sionistickém skautingu

aneb Pomocnou ruku najdeš na konci svého vlastního ramene

K rozhodnutí pracovat na tomto tématu jsem dospěla na základě několika faktorů: převažoval pocit, že jsme svým židovským sestrám a bratrům zůstali hodně, ne-li všechno dlužni, a práci na „objevování zapomenutého“ jsem tedy brala (a nadále беру) jako pokus o částečné umazání tohoto dluhu. Židovští skauti a sionističtí činovníci zaplatili během druhé světové války strašlivou cenu. Obrovské množství jich zahynulo v nacistických vyhlazovacích táborech a zůstalo jen málo takových, kteří o své činnosti mohli podat svědectví. Následně většina těch, kteří přežili, odešla v mezidobí 1945–1949 do Palestiny/Izraele. Výsledek? Díra v historii československého skautingu.

Dalším důvodem byly události z přelomu let 1938 a 1939, kdy na tzv. slučovacích sněmech byla diskutována otázka vzniku jednotné organizace skautů lépe odolávající německému tlaku; pozvány ke spolupráci byly všemožné skautské organizace u nás, ale ani jedno z hnutí skautů sionistických. Proč tomu tak bylo? Přiznám se, že odpověď na tuto nejednoduchou otázku hledám dodneška. To, co se tehdy dělo, byla sebeklamná politika vršících se ústupků, založená na principu obětování potenciálních menších hodnot a ve jménu většího „dobra“. Dopadlo to tak, že jsme bojovali malé bitvy o malé zisky a stejně jsme 28. října 1940, zrovna na státní svátek (toto datum bylo, domnívám se, velmi pečlivě vybráno), dostali od Němců „napráskáno“ v podobě zákazu veškeré skautské činnosti.

Jednotlivé organizace sionistické mládeže, tj. Tchelet Lavan (Modrobílí), Hašomer Kadimah (Strážci vpřed), Hašomer Hacair (Mladý strážce), Makabi Hacair (Mladý Makabejec), Bnei Akiva (Děti Akivovy), Brit Trumpeldor nebo také Betar (Trumpeldorův svaz), Brit Masada (Svaz Masada), Sbor židovských junáků-skautů, Hanoar Hacioni (Sionistická mládež), El Al (Vzhůru) a Hacofe (Skaut) se až na výjimky začlenily do dvou největších čs. skautských celků, Svazu junáků skautů RČS a Federace

Obal kroniky oddílu Nemarim (Tygři). Pod skautskou lilíí oddílové heslo „Síla a odvaha“. (archiv kibucu Kfar Masaryk)

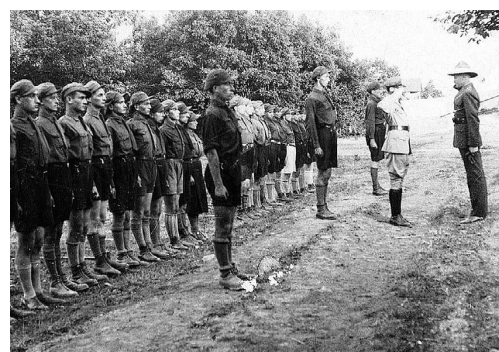
čs. skautů. Důvody přihlášení ke skautským ideálům byly u jednotlivých hnutí různé: Tchelet Lavan měl vůči skautingu baden-powellovského, tj. vojenského typu, zpočátku přímo odpor, a tak v roce 1924 zamířil do levicověji orientované Federace čs. skautů. Naopak Hašomer Kadimah a později Hašomer Hacair se stal od roku 1926 korporativním členem Svazu junáků skautů RČS právě proto, že jim vyhovoval zde uplatňovaný styl výchovy. V roce 1931 následoval vstup Brit Trumpeldoru, poté Brit Masady a roku 1932 do Svazu vstoupili Bnei Akiva. Členové zmiňovaných sionistických hnutí často absolvovali lesní a vůdcovské školy pořádané Svazem, byli jim poskytováni svazoví instruktoři a veškerá možná podpora. Styk se skautským ústředím zajišťovali pověření zpravodajové. Hnutí Makabi Hacair – zřejmě pod tlakem okolností – odsouhlasilo autonomní vstup do SJS RČS až v červnu 1938. Dost pozdě na to, aby šlo v této věci cokoliv udělat.

Skauting byl tehdejšími vedoucími židovskými činiteli shledán jako vhodný

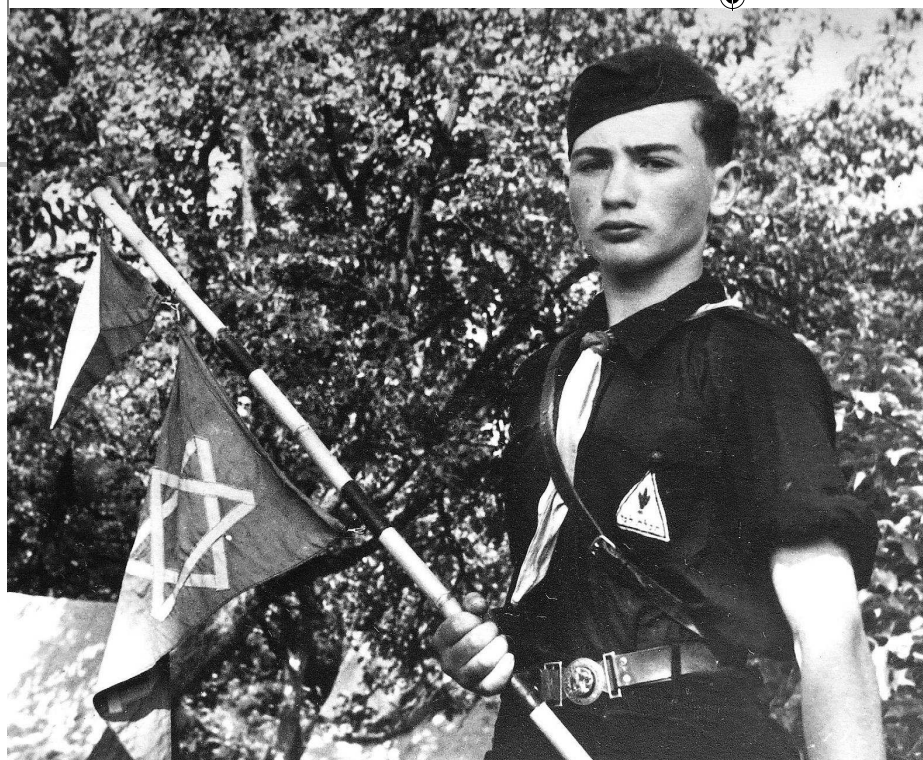
doplňující program a prostředek na cestě k dosažení tzv. „uskutečnění“; přičemž ono uskutečnění znamenalo aliju, odchod do Země izraelské a budování státu, ve kterém Žid nebude považován za méněcennou bytost.

Všechna sionistická hnutí mládeže inspirovaná Herzlovou ideologií aliju považovala za prioritu, které byla přizpůsobena hlavní stránka programu. Mezi zastánci jednoho či druhého proudu nicméně docházelo k velmi ostrým diskusím, protože mnozí sionisté se obávali, že „uniformovanému“ skautingu bude obětována vlastní sionistická myšlenka a mládež bude vedena k tzv. vnitřní asimilaci. Zastánci skautingu naopak argumentovali tím, že skautské hnutí pomáhá vychovávat nového člověka, což je zvláště důležité pro ty, kteří nemají možnost odchodu do Palestiny. A těm, kteří odejít chtějí a mohou, je skauting dobrou přípravou na podmínky, které je v Palestině čekají. V různých hnutích během času převažoval ten či onen směr, na konci třicátých let (20. století) se pak z pochopitelných důvodů jednoznačně prosadil směr sionistický.

Od svazového skautingu se ten sionistický kromě programu (ve kterém se vedle skautské klasiky objevovala výuka hebrejštiny a židovských dějin, stejně jako činnost ve prospěch nejruznějších sionistických projektů) odlišoval mimo jiné také rozdílnými ►

Vůdcovská škola hnutí Brit Trumpeldor v Dargově, 1932. (archiv Jabotinského institutu, Tel Aviv)

Stejnokroj členů hnutí Tchelet Lavan. Na snímku Kurt Frank, člen skupiny „Bárák“ (Blesk) z Ústí nad Labem, 1938. (archiv autorky)

➤ stejnokroji, odznaky a hesly, pozdravy a hymnami. Svazové vedení považovalo za samozřejmé, že přístupující hnutí se v akceptačním protokolu či přístupové smlouvě zaváže jak k přijetí skautského zákona tak slibu, ale do ostatních záležitostí nemluví. Takže mládež v Makabi Hacair se většinou zdravila pozdravem „Chazak ve-hagšem“ (Buď silný a uskutečňuj) a jako hymnu pěla „Kadimah Makabi“ (Kupředu Makabi). V jiných hnutích používali sousloví „Chazak ve-emas“, což znamenalo „Buď silný a odolný“, a Brit Trumpeldor si pozdravem „Tel Chaj“ připomínal osobnost Josefa Trumpeldora, ideologickou ikonou tohoto hnutí,¹ a jeho hymnou byla píseň „Šir Betar“, „Píseň Betaru“. Většina sionistických mládežníků za svou hymnu považovala také píseň „Techzakna“, což v překladu znamená „Necht' posilněny jsou“ (miněny „paže našich bratrů“), známá též pod názvem „Požehnání lidu“. Dost často se zpívala „Hatikva“ (Naděje), dnes hymna Státu Izrael.

Když prvorepublikový židovský skaut skládal slib nebo přísahal, přidával si někdy biblický dodatek: „Radši ať mi uschne pravá ruka, než bych zapomněl na tebe, Jeruzaléme!“ Také v tomto dodatku byl obsažen závazek ze zmíněného hesla „Uskutečni“, tedy přesvědčení, že prvořadou povinností sionisty je odejít do Země izraelské.

V pojetí židovských skautů se lišil i pozdrav: pravá ruka zdvižená a palec podpírající malíček znázorňoval podporu slabšího, tři prsty směřující vzhůru pak znamenaly tři pilíře bytí Židovstva: lid, zemi a řeč. Zde je patrný odklon od skautské klasiky,

kde palec malíček nepodpírá, nýbrž překrývá a znamená ochranu, nikoliv podporu slabšího a tři vztyčené prsty znázorňují tři body skautského slibu a tři skautské principy.

Stejnokroje nosila sionistická mládež ve většině případů modré v různých obměnách, výjimku tvořil Makabi Hacair anebo Brit Trumpeldor s tmavohnědou košilí symbolizující barvu půdy v Zemi izraelské, černou kravatou s modrobílou stužkou a šedými kalhotami. Po druhé světové válce se vedení Betaru rozhodlo ke změně: hnědý stejnokroj příliš připomínal svou barvou nacistické uniformy, a tak přednost i v tomto případě dostaly národní barvy, bílá košile a modré kraťasy.

Přešla druhá světová válka a sionistické oddíly či skupiny s notně zdecimovanou členskou základnou se pokusily o obnovu. Úspěšná byla jenom část z nich: Hašomer Hacair, který v Bratislavě otevřel Ústředí hebrejských skautů, Makabi Hacair, Brit Trumpeldor a Bnei Akiva. Poté ještě jednou židovská mládež požádala o vstup do skautských řad: na jednání o dalším působení skautských organizací dorazila na podzim 1945 k Edvardu Benešovi skautská delegace včetně zástupců hnutí Hašomer Hacair. Na dotaz, jak se prezident staví ke znovuoobnově tohoto hnutí, se židovští skauti dočkali překvapivě odpovědi: s obnovením religiózních skautských korporací a tedy ani s homogenními židovskými organizacemi tohoto typu se nepočítá, vše bude fungovat pod jednotnou značkou Junák a nic jiného se nepřipouští. Zástupci Hašomer Hacair toto rozhodnutí považovali za diskriminační, a tak tímto neslavným způsobem skončily poválečné „námluvy“ sionistických hnutí s Junákem.

V rozmezí let 1945–1949 židovské organizace postupně omezovaly činnost, většina členů odcházela do Palestiny/Izraele. Po nástupu komunistů k moci tento trend nabral na rychlosti a posléze byl v Československu zakázán skauting jako takový, coby „nositel buržoazních tradic“. K tomu židovskému se přidalo ještě epitetum „sionistický“ v dehonestujícím slova smyslu a na dlouhá desetiletí se rozhostilo ticho.

Zbývá dodat, že jedním z posledních, které v roce 1949 opustily republiku, byl oddíl Nemarim (Tygři) z hnutí Hašomer Hacair. Pátrání po dokumentech sionistických skautských hnutí mě dost často přivádí do Izraele – v Čechách a na Slovensku mnoho materiálu na toto téma není, zatímco v izraelských archivech nebo u pamětníků jsou k nalezení úplné poklady. Během jedné takové cesty jsem v archivu kibucu Kfar Masaryk narazila na kroniku tohoto oddílu; kluci si ji vedli od roku 1947, takže dnes máme poměrně přesnou představu o činnostech předcházejících jejich odjezdu: zimní tábor v Orlických horách na konci prosince 1947, výpravy, hry, letní tábor v Ronově nad Sázavou v roce 1948, poslední v Československu; tohle všechno bylo chápáno jako fyzická a také ideologická příprava na cestu do Erec Jisrael, Země izraelské. Do dnešních dnů žijí v Kfar Masaryk dva členové oddílu Nemarim, Eli Stahl a Avri Fischer.

Oddíl Nemarim. Eli Stahl v horní řadě druhý zleva, Avri Fischer v dolní řadě třetí zleva. Nedatováno. (archiv kibucu Kfar Masaryk)

Určitě stojí za zmínku skutečnost, že Avri se vypracoval na pozici lídra celosvětového hnutí Hašomer Hacair, zahrnujícího jednadvacet zemí, dlouhodobě v této funkci působil na ústředí hnutí v USA.

Rozsáhlá neprozkoumaná oblast, kterou československý sionistický skauting představuje, byla výzvou od samého začátku. Dnes děkuju Bohu za tuto úžasnou zkušenost, protože práce na tématu mě přivedla do Izraele, země, kde pořád ještě žijí původní Čechoslováci. Země, která je v každém směru hodná respektu – jak svými dějinami, tak moderní současností.

■ Jitka Radkovičová